

Generálmajor Ing. Emil A n t u š á k

ZÁSADY VÝSTAVBY A POUŽITÍ VOJSK ÚZEMNÍ OBRANY

V souvislosti s přípravou nové koncepce výstavby AČR do roku 1996 vyvstává otázka, jakou definitivní podobu by měla mít vojska územní obrany (ÚO).

Tento druh vojska byl do struktury bývalé čs. armády zaveden v roce 1991 a jeho vznik byl vyvolán požadavkem zabezpečit obranu a ochranu teritoria silami, které by byly vázány na určitý region, měly by specifickou organizační strukturu a výzbroj a svým působením by osvobodily polní vojska od úkolů spojených s ochranou teritoria.

Samotný pojem obrana a ochrana teritoria doznal v posledním období podstatných změn. V minulém (koaličním) chápání bylo teritorium bývalého Československa z hlediska operačního rozděleno na dva prostory, a to - **prostor rozmístění 1. strategického sledu** vojsk Varšavské smlouvy (tj. převážná část území České republiky), kde měl v prvním období války operovat čs. front (1., 4.A, Stř. Sk. sov. vojsk), a **prostor komunikační (týlový)**, kde se rozvíjely svazky, útvary a zařízení týlu 1. strategického sledu, technické základny, výrobní závody, polní letiště, zdravotnická zařízení atd. (tj. území východní Moravy a Slovenské republiky). Současně tento prostor byl připravován jako **prostor soustředění vojsk 2. strategického sledu**, který tvořily vojska Příkarpatského vojenského okruhu.

Vzhledem k takovému předurčení se otázce obrany a ochrany státního území jednotlivých členských států VS věnovala jen minimální pozornost. Bylo to pochopitelné i z toho hlediska, že hranice mezi jednotlivými státy nebyly velením Spojených ozbrojených sil při plánování operace respektovány (kromě Rumunska, které trvalo na nedotknutelnosti svého svrchovaného území).

Těžiště územní obrany spočívalo v obraně a ochraně objektů zvláštní důležitosti (OZD) a některých dalších důležitých objektů (tunelů, mostů, velkých komunikačních uzlů, kompresorových a přečerpávacích stanic produktovodů), hlavních železničních a silničních tahů, tj. především toho, co mělo význam pro činnost vojsk v 1. sledu a přísuny dalších vojsk z hloubky území SSSR.

K zabezpečení těchto úkolů se podle plánu mobilizačního rozvinutí vojsk vytvářelo několik svazků a útvarů, které byly ponechány pod tzv. "národním velením"

a nebyly vyčleňovány do sestavy vojsk SOS. Byly to např. dvě výcvikové divize, 1 záložní divize, 5 záložních pluků, 2 pohotovostní oddíly, 5 silničné pořádkových praporů, 5 strážných pluků a 10 samostatných strážných praporů, 2 ženijní prapory, 1 pevnostní prapor, 2 automobilní a 1 silniční brigáda. Žádná z 15 vševojskových divizí nebyla ponechána k plnění úkolů obrany vlastního teritoria. Z uvedeného je na první pohled jasno, že o obraně a ochraně teritoria se pouze mluvilo, ale ve skutečnosti zabezpečena nebyla. Situaci nezachraňovala ani skutečnost, že k ochraně některých objektů (závodů, mostů, tunelů, přehrad atd.) byly vyčleněny celkem 23 prapory lidových milicí (587 samostatných střeleckých rot, 73 samostatné střelecké čety a 42 samostatné minometné čety).

Od 1. ledna 1990 rozhodnutím prezidenta ČSFR přestal platit původní operační plán a připravovala se nová koncepce použití vojsk čs. armády i obrany a ochrany státního území. Nová koncepce výstavby, schválená ROS v listopadu 1990 předpokládala v 1. etapě (od r. 1993) vytvořit 5 brigád a 10 pluků územní obrany (z toho 2 brigády a 5 pluků na území SR) a v následujícím období (do roku 1997) vytvořit další svazky a útvary ÚO cestou transformace motorizovaných a pěších divizí na brigády ÚO. Tím se měl vytvořit ucelený komplet vojsk schopných plnit požadované úkoly.

Současná koncepce výstavby AČR navazuje na výsledky reorganizace armády započaté v roce 1991, ale současně v plném rozsahu reaguje na změněné podmínky, vzniklé po rozpadu ČSFR.

Vychází z reálných potřeb obrany a ochrany teritoria a zkušeností, které byly získány při operačních velitelско-štábních cvičeních v roce 1991 a 1992, lze stanovit hlavní zásady výstavby a použití vojsk územní obrany následovně:

1. Vojsko územní obrany považovat za součást pozemního vojska (jako druh poz. vojska).
2. Vojsko územní obrany utvářet pouze válečně, v míru mít pouze organizační jádra.
3. Za základní taktický svazek považovat brigádu územní obrany, pevně vázanou k určitému konkrétnímu regionu.
4. Vojsko územní obrany vyzbrojit zbraněmi a technikou, která zůstane z limitů KBSE po jejím začlenění do mechanizovaných brigád a kompletů druhů vojsk a především - zbraně a techniku nepodléhající omezení KBSE.
5. **Za hlavní (prioritní) úkoly vojsk ÚO považovat:**
 - a) součinnost s polním vojskem při překrytí státních hranic (SH) v pásmu obrany polních vojsk a s cizineckou a pohraniční policií mimo toto pásmo,
 - b) plnění obranných úkolů ve prospěch polních vojsk - obrana důležitých správních a průmyslových center, budování a obrana v hloubce, na mezilehlých a příčných postaveních,
 - c) střežení OZD a ochrana dalších důležitých objektů (ne OZD) - významných pro uchování obranyschopnosti daného regionu,
 - d) v součinnosti s vojenskou policií a českou policií řešit úkoly protiteroristické, protidiverzní a protivýsadkové obrany, rovněž tak úkoly zajišťování vnitřního pořádku a bezpečnosti na státním území,
 - e) plnění úkolů ve prospěch orgánů MV a zmocněnců pro otázky uprchlíků při

řešení otázek hromadné migrace obyvatelstva a nežádoucího přílivu uprchlíků,

- f) v součinnosti se železničním vojskem a silničně pořádkovými jednotkami týlu (logistiky) zabezpečovat provozuschopnost hlavních železničních a silničních tahů,
 - g) zpohotovění stálých těžkých i lehkých opevnění a jejich ev. aktivizaci v případě přijetí rozhodnutí o jejich využití ve prospěch obrany polních vojsk,
 - h) další nepředvídané úkoly spojené s obranou a ochranou teritoria.
6. K plnění úkolů - a, b - mít **brigády ÚO typu "A"** (lépe vyzbrojené, pevné organizační struktury připravené k plnění bojových úkolů) a pro plnění úkolů c - h - mít **brigády ÚO typu "B"** (vyzbrojené nelimitovanou výzbrojí a tech., nestandardní organizač. struktury, jednotky pro plnění úkolů strážní služby, pořádkové jednotky, ženijní, spec. očisty, pevnostní apod.).
7. **Velení jednotkám ÚO uskutečňovat příslušným velitelem armádního sboru prostřednictvím správy obrany teritoria** a dále náčelníky vojenských doplňovacích velitelství (okresních vojenských správ), které k tomuto účelu organizačně vybavit již v míru.

Pochopitelně existují i další možnosti. Máme příklady výstavby podobných jednotek u našich sousedů. Myslím si však, že popsané zásady nejvíce odpovídají současným potřebám obrany České republiky.

Podplukovník doc. Ing. Josef Š i l l e r, CSc.

QUO VADIS PVO?

Protivzdušná obrana (PVO), jeden z nejvýznamnějších a současně nejproblémovějších prvků obrany každého státu, má u nás za sebou již dlouhou cestu vývoje, na které byla řada křížovatek a obtížných úseků. Vznikem České republiky stojí, spolu s celou naší armádou, na "křížovatce" další. Po krátké existenci integrovaného systému PVO a vojskové PVO (vytvořeny k 1. 1. 1992), vzniká opět otázka jak dál v nových podmínkách Armády ČR. Myšlenka integrované PVO měla svoje opodstatnění ve snaze pružněji využívat bojových možností, především prostředků protiletadlového raketového vojska (PLRV), v plném souladu s danou situací a potřebami. Soustředovat úsilí palebných prostředků na nejvíce ohrožené směry a prostory. V dřívější organizační struktuře, kdy většina mobilních protiletadlových raketových útvarů tvořila organickou součást vševojskových